
Діяльнісний та проєктний підхід у навчанні учнів

Віталія ШУЛЬГА,
учитель початкових класів
Гонтарівського ліцею
Старосалтівської ТГ
Чугуївського району

У статті авторка висвітлює активне впровадження в початковій школі діяльнісного та проєктного підходів, їх ефективність у формуванні в дітей здатності до самостійного навчання, критичного мислення, творчої та практичної діяльності.

Ключові слова: діяльнісний підхід, проєктний підхід, дослідницькі завдання, експерименти, мініпроєкти, презентація результатів.

У сучасній освітній практиці важливим аспектом є розвиток учнів через активні методи навчання, які сприяють не тільки засвоєнню знань, а й розвитку різних компетенцій, необхідних для їхнього особистісного та соціального зростання. Зокрема, діяльнісний та проєктний підхід активно впроваджуються в початковій школі. У моїй практиці як учителя початкових класів ці методи довели свою ефективність у формуванні в дітей здатності до самостійного навчання, критичного мислення, а також творчої та практичної діяльності.

Діяльнісний підхід передбачає, що учні стають активними учасниками навчального процесу, а не просто спостерігачами. Вони виконують різноманітні завдання, досліджують, аналізують, взаємодіють з іншими учнями, що допомагає краще засвоїти знання та навички. Наприклад, під час проведення уроку з предмета «Я досліджую світ» часто використовую різні дослідницькі завдання, де діти самі визначають, які явища природи вони хочуть вивчити, проводять експерименти та роблять висновки. Цей підхід розвиває в учнів не тільки знання, а й уміння працювати з інформацією, здатність до самоосвіти та розв'язання проблем.

Проєктний підхід, у свою чергу, дозволяє учням працювати над конкретними завданнями або проєктами, де вони можуть проявити свою креативність, організаторські здібності та вміння працювати в команді. У моїй практиці це зазвичай виглядає так: учні

Об'єднуються в групи, вибирають тему для дослідження чи створення певного продукту (наприклад, створення інформаційного плаката або проєкту на тему «Як зберігати природу») і працюють над виконанням цього завдання, використовуючи різні ресурси та інструменти. Таким чином, вони не лише отримують теоретичні знання, а й застосовують їх на практиці, що значно покращує якість навчання.

Діяльнісний та проєктний підходи допомагають дітям зрозуміти важливість навчання не лише через теоретичні знання, а й через досвід, через те, що вони самі роблять, експериментують і вчаться на своїх помилках. Такі методи сприяють розвитку ініціативи, відповідальності, а також навичок для вирішення реальних завдань. Ці підходи також активно допомагають учням розвивати важливі соціальні навички, такі як співпраця, комунікація та вміння працювати в команді. Вони сприяють тому, щоб учні відчували свою значущість у колективі, розвивали свої таланти та проявляли активну позицію в навчанні.

1. Діяльнісний підхід у навчанні

Діяльнісний підхід орієнтується на активну участь учнів у навчальному процесі, на практичну діяльність, через яку вони здобувають знання. Це означає, що учні не просто отримують інформацію – вони активно займаються її аналізом і переробленням, застосовують на практиці. Важливо, що цей підхід передбачає, що учні стають не лише спостерігачами, а й учасниками навчального процесу.

Для учнів 3 класу діяльнісний підхід проявляється через різні види діяльності:

- **Лабораторні та практичні роботи.** Це допомагає дітям краще зрозуміти матеріал і застосувати його в реальних ситуаціях.
- **Ігри та вправи.** Різноманітні ігрові ситуації дозволяють учням краще засвоювати навчальний матеріал у вигляді практичних завдань.
- **Задачі на вирішення проблем.** Вони допомагають розвивати критичне мислення та здатність до самостійної роботи.

2. Проектний підхід у навчанні

Проектний підхід передбачає організацію навчальної діяльності учнів у формі розв'язування конкретних завдань або проектів. Це дозволяє дітям не лише здобувати нові знання, а й навчатися працювати в команді, розвивати креативність і навички організації роботи.

У 3 класі проектний підхід виглядає так:

- **Створення колективних проектів.** Учні об'єднуються в групи для виконання завдань, що передбачають дослідження конкретних тем, таких як створення інформаційних плакатів, виконання досліджень із природничих дисциплін або читання.
- **Індивідуальні проекти.** Учень самостійно працює над темою, яку вибрав, збирає інформацію, створює презентації або навіть проводить маленькі експерименти.
- **Проекти в різних предметних галузях.** Наприклад, створення екологічного плаката на уроках предмета «Я досліджую світ» або виготовлення моделей на уроках технології.

3. Переваги діялісного та проектного підходу

1. **Розвиток критичного мислення.** Учні вчать самостійно мислити, аналізувати й оцінювати різні ситуації.
2. **Активне навчання.** Учні більше працюють, досліджують і взаємодіють із матеріалом.
3. **Залучення творчих здібностей.** Через проектну діяльність учні мають можливість проявити свою креативність.
4. **Удосконалення навичок співпраці.** Під час виконання колективних проектів діти навчаються працювати в команді.
5. **Розвиток практичних навичок.** Учні не лише отримують теоретичні знання, а й застосовують їх на практиці.

4. Приклад діялісного та проектного підходу в 3 класі

Діяльнісний та проектний підхід у 3 класі я реалізую на уроці предмета «Я досліджую світ», де учні, працюючи в групах, створюють мініпроекти на тему «Як зберігати природу». Ця тема є надзвичайно важливою для формування в дітей

екологічної свідомості та відповідальності за навколишнє середовище. Кожна група вибирає певне завдання, яке дає можливість заглибитися в певну проблему, дослідити її та знайти практичні способи її вирішення.

Перша група працює над створенням екологічного плаката, на якому учні мають зобразити основні принципи збереження природи, наприклад, охорону лісів, збереження біорізноманіття, важливість зменшення споживання природних ресурсів. Діти вивчають інформацію про різні екологічні проблеми та пропонують можливі шляхи їх вирішення, використовують яскраві зображення, графіки та короткі інформаційні текстові блоки. Цей плакат стане наочним засобом для інших учнів і допоможе підвищити їхню обізнаність щодо екологічних проблем.

Інша група зосереджується на зборі інформації про важливість збереження водних ресурсів. Вони досліджують: як забруднення води впливає на екосистеми, які наслідки має нестача води для живих організмів, а також що може зробити кожен із нас для збереження води. Учні не лише збирають матеріали з книг чи Інтернету, але й запрошують експертів і організовують дискусії з іншими учнями на тему охорони водних ресурсів. За результатами роботи група готує презентацію та представляє всім учням класу.

Третя група розробляє ідеї для організації шкільної акції зі збору сміття. Учні обговорюють, як можна залучити інших учнів до сортування сміття, чому важливо розділяти відходи, а також розроблять план проведення акції: створення плакатів, поширення інформації серед учнів, установлення спеціальних контейнерів для сортування сміття. Пропонують цікаві методи мотивації, наприклад, змагання між класами за кількість зібраного сміття чи організацію виставки з екологічними проєктами.

Крім того, усі учасники цих груп активно співпрацюють, обмінюються ідеями, навчаються працювати в команді, ділитися ролями та відповідальністю. Під час роботи вони не тільки знаходять нову інформацію, а й застосовують її на практиці. Наприклад, під час створення екологічного плаката чи презентації учні використовують різні інструменти, такі як комп'ютерні програми для створення графіки, діаграм або презентацій, що розвиває їхні навички роботи з технологіями.

Також важливою складовою проєктної діяльності є презентація результатів. Після завершення роботи над своїми проєктами кожна група презентує свої результати іншим учням класу. Це дає змогу учням не тільки поділитися своїми знаннями, а й набути навичок виступати публічно, аргументувати свої ідеї та слухати думки інших. Залучення всіх учнів до обговорення та надання зворотного зв'язку сприяє розвитку критичного мислення, уміння працювати з різними точками зору та формує навички колективної роботи.

Такий проєктний підхід дозволяє дітям не лише здобувати знання з екології, а й розвивати практичні навички, необхідні для вирішення реальних проблем. У групах учні вчать співпрацювати, а також бачать конкретні результати своєї діяльності, що мотивує їх до подальшої роботи та прагнення змінити світ на краще. Крім того, це сприяє формуванню у дітей активної громадянської позиції та відповідальності за навколишнє середовище, що є важливими аспектами виховання в сучасному світі.

Діяльнісний та проєктний підхід у навчанні є надзвичайно ефективними методами, які значно змінюють традиційний процес навчання, роблячи його більш інтерактивним, цікавим і спрямованим на розвиток практичних навичок. Для учнів 3 класу ці підходи є особливо корисними, оскільки вони дозволяють дітям не лише

отримувати теоретичні знання, а й активно застосовувати їх у практичній діяльності. У результаті учні набувають досвіду самостійної роботи, дослідження та вирішення конкретних проблем, що робить навчання більш значущим і корисним для їхнього розвитку.

Діяльнісний підхід сприяє розвитку критичного мислення, оскільки учні самостійно аналізують, порівнюють, досліджують явища навколишнього світу та роблять висновки на основі отриманих результатів. Це допомагає їм не просто запам'ятовувати факти, а й глибше розуміти їх, ставити запитання та знаходити відповіді, що є основою для формування вміння мислити логічно й самостійно.

Проектний підхід дає учням можливість працювати в команді, що важливо для розвитку соціальних навичок і вміння взаємодіяти з іншими людьми. Колективна робота в групах дозволяє дітям навчатися взаємопідтримці, розподілу ролей та відповідальності за спільний результат. Таке співробітництво розвиває вміння слухати інших, аргументувати свою точку зору та працювати над досягненням спільної мети.

Крім того, ці методи допомагають учням розвивати творчі здібності, оскільки завдяки проектній діяльності вони мають можливість проявити свою креативність, вирішувати нестандартні завдання, розробляти нові ідеї та реалізовувати їх у конкретних продуктах, таких як плакати, презентації, дослідження або організація заходів. Це дозволяє дітям не тільки здобувати знання, а й на практиці перевіряти їх, що робить процес навчання значно більш захоплюючим і мотивуючим.

Завдяки діяльнісному та проектному підходам учні стають більш самостійними, ініціативними, здатними до самовираження, до активної участі в навчальному процесі. Вони набувають навичок, які необхідні для успішного життя в сучасному суспільстві: від здатності до роботи в команді до вміння вирішувати складні завдання, бути відповідальними за свої дії. У підсумку використання цих підходів робить навчання більш цікавим, ефективним і сприяє розвитку учнів як активних, творчих особистостей, готових до нових викликів.

Ось приклади цікавих проєктів на інших уроках у 3 класі.

Приклади цікавих проєктів на уроках у 3 класі.

Я досліджую світ. Закладка нових дослідів.
Наш клас - маленька лабораторія.

Благодійна акція в підтримку дітей з обмеженими можливостями. Третьокласники на уроці мистецтва напекли смачного печива та роздали всім бажаним. Робота з тістом принесла багато позитиву та задоволення.

Проект "Рослини на підвіконні". Вчимося проводити довготривалі спостереження, робити висновки, аналізувати, занотувати виконану роботу та зміни які відбуваються з рослинами.

Я досліджую світ, тема: Сім'я. Історія роду. Дуже цікаво розповіли діти про походження свого прізвища.

Юні миловари дочекалися результату своєї роботи. Перші зразки мила подарували директору ліцею, кухарям та медичній сестрі. Вони будуть першими, хто випробує наше мило.

Список літератури:

1. Бондаренко Л. В. Інноваційні технології в освіті: діяльнісні підходи. К.: Видавництво «Нова школа», 2022. С. 92–104.
2. Васильєва О. І. Методика навчання в початковій школі: діяльнісні та проєктні підходи. К.: Видавництво «Педагогічна думка», 2020. С. 45–78.
3. Гудзь Л. М. Теорія і практика діяльнісного навчання в початковій школі. Львів: Видавництво «Світ», 2018. С. 33–47.
4. Ковальчук Н. І. Сучасні методи навчання у початковій школі. Х.: Видавництво «Основа», 2019. С. 112–125.
5. Михайловська Л. А. Підготовка учнів до проєктної діяльності в початковій школі. Чернівці: Видавництво «Буковина», 2019. С. 18–30.
6. Петренко В. Ю. Впровадження проєктного підходу в освітній процес. К.: Видавництво «Освітня преса», 2020. С. 55–68.
7. Шиян Т. О. Проєктний підхід у навчанні: теорія та практика. Одеса: Одеське видавництво, 2021. С. 58–70.